

Lengwalo la
SADiLaR
South African Centre for Digital Language Resources
la ditaba

E LEFETŠWE KE:

science & innovation

Department:
Science and Innovation
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

BENGGAE:

NORTH-WEST UNIVERSITY
NOORDWES-UNIVERSITEIT
YUNIBESITHI YA BOKONE-BOPHIRIMA

BAŠOMIŠANE:

Touching lives through innovation

Inter-institutional Centre for Language
Development and Assessment

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

UNIVERSITEIT
iYUNIVESITHI
STELLENBOSCH
UNIVERSITY

SESOTHO SA LEBOA: Dibatsela 2021

DIYUNIBESITHI TŠA AFRIKA BORWA – BATŠEAKAROLO BA BOHLOKWA GO LENANEO LE BOHLOKWA LA SADILAR

- Prof Langa Khumalo

Toro ya SADiLaR ke go tsoša le go kgontšha dinyakišišo tša titšithale le kgodišo ya maleme a semmušo a 11 a Afrika Borwa, go godiša le go tšweletša thušo ya Dithutobomotho Afrika Borwa le khontinenteng, mola go hlolwa maano a go šoma mmogo le badirišane ba gae le ba boditšhabatšhaba ba go ba le mananeokgoparara a go swana goba a tlaleletšo.

BALA MALAPI LE:

Diyunibesithi tša Afrika Borwa – Batšeakarolo ba bohlokwa go lenaneo le bohlokwa la SADiLaR

Projeke ya mareo a dipolelonstia Covid-19

Methopo ya pukntsu ya titsithale ya N|UU

#KgweidiyaBasadi 2021: Go godiša Setšhaba sa Thekenolotši, Basadi ba ba Matlafaditšwego dithutong tša Dithutobomotho le go Dithuto tša Mahlale le tša Leago

Dinyakišišo tša sadilar tša mareo a bong polelong ya seafrikanse

Ditiragalo tšeo di sa tlogo

1

2

3

9

11

12

Diyunibesithi tša Afrika Borwa ke disenthara tšeo di nago le bokgoni bja go kaonafatša toro le maikemišetšo a SADiLaR. Di tšewa bjalo ka bašomišane ba bagolo ba bohlokwa. Molaodimogolo wa SADiLaR Moprofesa Langa Khumalo, o thomile go etela diyunibesithi, morero e le gore a thome karolo ye bohlokwa ya boitlamo bja leano la Senthara gape e le seo se tsebišitšwego ka gare ga lenaneopeakanyo la SADiLaR.

Ka lebaka la bolwetši bja Covid-19, maeto ka moka gabjale a phethwa gabotse ka tšhomišo ya mokgwa wa kgokagano ya mafarahlahla bjalo ka Zoom goba Microsoft teams. Nakong ya dikopano tše ka moka, Moprofesa Khumalo o boletše maikemišetšo le toro ya SADiLaR. Maikemišetšo a diketelo e be e dula e le go thoma tšhomišano magareng ga diyunibesithi le SADiLaR, go lebeletšwe mafelo ao a hlathilwego goba dikarolwana tše nnyane tšeo diyunibesithi di nyakago go di godiša. Dipheto di be di fapana, ebile di kgahliša ka go ba le kgonagalo ya go atlega. Dipoledišano le Yunibesithi ya Stellenbosch, Yunibesithi ya Kapa Bodikela, Yunibesithi ya Thekenolotši ya Peninsula ya Kapa, Yunibesithi ya Witwatersrand, Yunibesithi ya Pretoria, le Yunibesithi ya Venda di dirile gore go be le dikopano tše dingwe gore go tišetšwe setswalle goba diporotšeke le dikholego tša kgahlego ya go swana.

Diketelo go Yunibesithi ya KwaZulu-Natal di feleditše di dirile gore go be le mmošetšo wa titšithale wa Dithutobomotho ka go Sekolo sa Botaki. Mmošetšo wo o tla rutwa fela ka inthanete/mafarahlahla a dikgokaganyo (Online), gomme ditoko di tla dirwa ka seripa sa bobedi sa ngwaga sa dithuto wa 2021.

SADiLaR e šoma le diyunibesithi tše gore go feleletšwe memorantamo wa kwaano, wo o tla bago le tšhomišano ya go tšwela pele mabakeng a a tlogo. Ka go goroga ga Tlhako ye mpsa ya Pholisi ya Polelo ya Thuto ya Godimo (New Language Policy Framework for Higher Education), Moprofesa Khumalo, o šoma le Diyunibesithi tša Afrika Borwa (USAf), o eteletše pele tatelano ya karolo tše tharo tša khonferentshe le Batlatšamakhantshelara le Matsogo a Batlatšamakhantshelara ba diyunibesithi tše 26 tša mmušo le batšeakarolo ba bangwe ba bohlokwa maikemišetšo e le go bea SADiLaR maemong a yona bjalo ka mokgathatema yo bohlokwa kabong ya go neela methopo ya go thekga katlego tlhohlomišong ya Tlhako ye mpsa ya Pholisi ya Polelo ya Thuto ya Godimo (New Language Policy Framework for Higher Education). Go fihla ga bjalo, ketelo ya diyunibesithi e bile katlego ye kgolokgolo.

PROJEKE YA MAREO A DIPOLELONTŠI A COVID-19

- Nomsa Skosana le Respect Mlambo

Mathomong a ngwaga wo, Toropo ya Tshwane, e ile ya itebanya le Senthara ya Afrika Borwa ya Methopo ya tša Polelo ya Titšhithale (South African Centre for Digital Language Resources [SADiLaR]) go thuša go tšweletša lenaneo la mareo a Covid-19 ka dipolelo ka moka tša semmušo tša Afrika Borwa.

SADiLaR e kgopetšwe ka lebaka la bokgoni bjo maatla bja Senthara ya bona yeo e nepištšego go godiša maleme ka moka a semmušo a Afrika Borwa, le thekgo ya yona ya dinyakišišo le kgodišo maemong a dipolelo tša ditheknolotši le dithuto tšeo di amanago le tša polelo go dithutobomotho le thutomahlale le tša leago.

Mananeo a mareo a a kgobokeditšwe ke Toropo ya Tshwane le SADiLaR. Ditlhalošo le ditlhathollo tša mareo di tšweleditšwe fela ka Seisimane. Morago ga fao, Toropo ya Tshwane le SADiLaR di ile tša neelana ditekatekano tša mareo go dipolelo tša semmušo ka moka tša Afrika Borwa. SADiLaR le Toropo ya Tshwane di neelane ka ditekatekano tša mareo go maleme a tshela a a latelago: Sepedi, Setswana, Seafrikanse, Sezulu, Sevenda le Setsonga, mola SADiLaR yona e neelane ka ditekatekano tša mareo go maleme a mane ao a šetšego e lego: Setebele, Seswatse, Sethosa le Sesotho. Ditumelelano ka moka tša dipolelo di ile tša rulaganywa ke bobedi Toropo ya Tshwane le SADiLaR. Kgonthišišo ya mareo e dirilwe ke dikomiti tšeo di lego ka fase ga taolo ya Makgotla a Polelo ya Bosetšhaba (National Language Bodies [NLB]). Mošomo o be o lefetšwe ke SADiLaR mola Toropo ya Tshwane e rulagantše mošomo ka moka. Tshepetšo ya kgonthišišo e be e sa akaretše maloko a NLB fela, e be e akaretša ditsebi tša

polelo le banyakišiši ba dipolelo ka moka le ditsebi tša go šoma le batho setšhabeng.

Sehlopha sa projeke se be se bopilwe ke maloko a a latelago ao a emetšego polelo ye ngwe le ye ngwe:

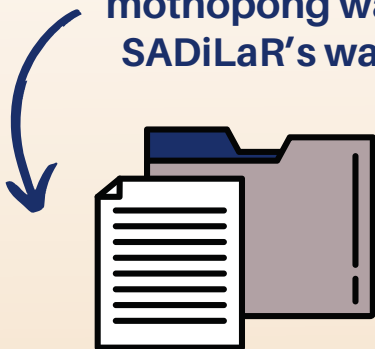
- **Seafrikanse:** Maloko a 4 a NLB, ditsebi tša popelo tše 5, banyakišiši, le setsebi se tee go tšwa Kgorong ya tša Maphelo.
- **Sethosa:** Maloko a 13 a NLB, leloko le 1 la setsebi sa polelo, le monyakišiši.
- **Seswantse:** Maloko a 9 a NLB, ditsebi tša polelo tše 2, banyakišiši le setsebi se 1 sa go šoma le setšhaba.
- **Setebele:** Maloko a 11 a NLB, ditsebi tše pedi tša polelo, banyakišiši le setsebi se tee sa maphelo go tšwa Kgorong ya tša Thuto.
- **Setswana:** Maloko a 13 a NLB, le ditsebi tše 3 tša polelo.
- **Sesotho:** Maloko a 8 a NLB, setsebi sa polelo se 1 le/ goba monyakišiši le setsebi sa go šomela setšhaba se tee go tšwa Kgorong ya tša Maphelo.
- **Sezulu:** Maloko a 12 a NLB, ditsebi tša polelo tše 3, banyakišiši le setsebi se tee sa go šomela setšhaba.
- **Setsonga:** Maloko a 12 a NLB, ditsebi tša polelo tše 3, banyakišiši le setsebi se tee sa go šoma ka setšhaba go tšwa Kgorong ya tša Maphelo.
- **Sepedi:** Maloko a 11 a NLB, le ditsebi tše 3 tša polelo.

Kgwatha mo
go ka
ikgokaganya
le rena:

Lenaneo la mareo le hwetšwa gape mothopong wa SADiLaR's wa

Ikgokaganye le rena:

- **Sevenda:** Maloko a 10 a NLB, setsebi se 1 sa polelo, monyakišiši le mošomi o tee wa go šomela setšhaba.
- **Seisimane:** Monyakišiši o 1, le setsebi se tee sa polelo.

Maloko ka moka a 136 a NLB, ditsebi tša polelo, banyakišiši, ba bangwe ba SADiLaR, le ba bangwe ba go tšwa Toropong ya Tshwane ba thušitše kudu gore mošomo goba projeke e atlege.

Kgonthišišo le tokišo ya lenaneo la mareo a dipolelontši di ile tša tšewa ke NLB, ka fase ga PanSALB bjalo ka molefeledi wa tshepetšo ye. Toropo ya Tshwane e feditše kgato ya mafelelo ya mošomo goba projeke ye e akareditšego go

nyalantšha mabaka, go gatiša dipukwana, go akaretšwa kabo ya dipukwana tšeo di gatišitšwego le tšeo di bego di le dikhomphuthareng.

Toropo ya Tshwane e phatlaladitše semmušo lenaneo la mareo a dipolelontši la COVID-19, bjalo ka mothopo wa bohle ka kgwedi ya Mosegamanye 2021 mo weposaeteng ya bona ya www.tshwane.gov.za ba be ba phatlalatša dingwalwa go dikgoro tša go fapafapana. Lenaneo la mareo le hwetšwa gape mothopong wa SADiLaR's wa <https://hdl.handle.net/20.500.12185/544>.

METHOPO YA PUKUNTŠU YA TITŠITHALE YA N|UU

- Kerry Jones, Bonny Sands, Menno van Zaanen

N|uu ke polelo ya !Ui-Taa yeo e ka hwago neng le neng, yeo go ya ka histori, e lego polelo yeo e bego e bolelwa ke setšhaba sa #Khomani sa Afrika Borwa. Ka setšo Ba#Khomani e be e le batsomi ba go tšwa seleteng sa Borwa bja Kalahari. Lehono, ba phela bophelo bja go no phela ba dutše felo go tee.

Ka maswabi, go ya ka fao ditsebi tša maleme di tsebago ka gona, go na le seboledi se tee fela seo se sa phelago seo se bolelago polelo ya letswele ya N|uu. Leina la gagwe ke #Xuu lEeki Katrina Esau. Mengwageng ya bjale, "Ouma" ka fao a tsebegago ka gona, o lobile meloko ya kgauswi le bagwera bao a bego a abelana le bona polelo ya N|uu.

Ka maitapišo a go kopanya methopo ya histori le dipolelo tšeo di tšweleditšwego lelemeng la N|uu, African Tongue mmogo le Taolo ya Polelo (Language Authority) ya N|uu le SADiLaR di šoma mmogo go projeke ya go

bitšwa "Methopo ya Pukuntšu ya Titšithale ya N|uu (Digital Dictionary Resources for N|uu)." Nepokgolo ya mošomo (projeke) wo ke go kopanya dinyakišišo tša histori le tša mehleng ya lehono mabapi le polelo ya N|uu, go pukuntšu yeo e tlogo phatlalatšwa ka mehuta ye meraro, e lego kgatišo ye e lekaneditšwego ya pukuntšu, pukuntšu ya titšithale yeo e ka hwetšwago ka matseno a pukuntšu le epo ya pukuntšu (dictionary app). Methopo ye e tla hwetšagala ntle le tefo ka morago ga ge e feditšwe ngwageng wa 2023.

**Bašomišani ba
projeke:**

NORTHERN
ARIZONA
UNIVERSITY

sport, arts & culture

Department:
Sport, Arts and Culture
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**Ikgokaganye le
rena:**

**BOMORAGO BJA GO FA TSHEDIMOŠO
KOPANA YA DINGWALWA TŠA MENGWAGA
YA MORAGO TŠA N|UU:**

Mengwageng peleng ya 1970, leleme la N|uu le be le gopolwa bjalo ka leleme leo le hweletšego mo Borwa bja Afrika. Le ge go le bjalo, ka bo 1990, nakong ya mošomo wa tlhahlobo ya bohwa bja setšo bja go šongwa ke UNESCO, diboledi tše 26 tša leleme la N|uu di ile tša itsebagatša. Ditsebi tša maleme tša go swana le Nigel Crawhall, Tony Traill le Levi Namaseb di kgonthiše gore diboledi tše e be e le diboledi tša leleme la N|uu e sego leleme la Nama bjale ka ge peleng badudi ba tikologo ba be ba gopola ka gona. Crawhall, Traill le Namaseb ka mafolofolo ba ile ba thoma ka maitapišo a go ngwala leleme la N|uu bjalo ka polelo ye bohlokwa setšhabeng. Tshedimošo yeo e nabilego ya mošomo wo ka tšhomišano le maloko a setšhaba sa tikologo, e ka hwetšwa Yunibesithing ya Kapa, Kgoboketšo yeo e ikhethilego (Special Collections) ka fase ga leina le

“#Khomani San | Hugh Brody Collection (BVF41)”.

Go tloga nakong yeo, leleme la N|uu e bile leo le kgahlogo ditlhologelo tša ditsebi tša maleme tša mo gae le tša boditšhabatšhaba, gore ba dume go tseba ka ga maleme ao a le go kotsing a Borwa bja Afrika. Tshedimošo yeo e kgobokeditšwego gona bjale, ebile e kgonthiše, e dirilwe ka kgwedi ya Mopitlo 2021 kua Upington, e dirwa ke Kerry Jones. Ouma Katrina Esau (seboledi sa mafelelo sa leleme la N|uu), Claudia Snyman (setlogolo sa mosadi sa Ouma Katrina Esau), David van Wyk (Mongwaledi wa Bolaodi bja Polelo ya N|uu), Sussie Bock (moleloko wa Kalahari wa Bolaodi bja Polelo ya N|uu), le ditlogolo tša diboledi tša leleme la N|uu) le Bonny Sands (yo a thušitšego ka mafarahlahla a inthanete go tšwa USA).

**TSHEDIMOŠO YEO E KOPANTŠHITŠWEGO YA
DINYAKIŠIŠO LE TŠWETŠOPELE:**

Tshedimošo ya maleme ya go kgoboketšwa ke Bonny Sands, Chris Collins, Amanda Miller, Johanna Brugman, Levi Namaseb le Alena Witzlack-Makarevich, e abelanwe kudu go nepiše mošomo wo. Go fihla ga bjale, tshedimošo yeo e lego gona e a kgotsofatša, ebile e na le mantšu a go feta 1560. Mantšu a gatišitšwe ke diboledi tša leleme la letswele bao ba šetšego ba hloketše: Anna Kassie, Hanna Koper, Griet Seekoei, |Una Rooi, Kheis Brou, Hannie Koerant, Andries Olyn, Vytjie |Abaka Koper le Simon Sauls. Ouma Katrina Esau le yena o akareditšwe ka gare ga kgatišo ye ya histori, ebile go fihla lehono, o sa tšwela pele go thuša ka go kgonthiše diphetolelo le dikgatišo tša go theeletšwa tšeo di hlakilego. Mantšu ka moka ao a ngwadilwego, a fetoletšwe go

leleme la Seafrikanse, Seisimane le Khoekhoegowab (mohuta wa leleme le lengwe leo le bolelwago Namibia leo le laeditšwego ke Prof Levi Namaseb). Go tlaletša se, go na le ngwalollo ya mantšu ya IPA (go hlaloša pitšo ya mantšu) ya ditsenywa tšeo di laeditšwego tša leleme la N|uu. Tshedimošo le yona e neela dikgatišo tša mantšu a go lekana 4860 le dikgatišo tša go tlaletšo tše 20, 000 (mohlala: ditumopedi, mananeo ao a nepiše tšwego le ditšweletšwa), le ge go na le ditokomane tša go fokola tša leleme la N|uu mengwageng ya lona ya morago. Ditshedimošo tše ga bjale di neela ka tlhalošo yeo e feleletšego le ditokomane tša polelo. Tshedimošo ye ka moka bjale e lenaneong la go

**Bašomišani ba
projeke:**

RHODES UNIVERSITY
Where leaders learn

AFRICANTONGUE
Professional linguistic consultancy

**Ikgokaganye le
rena:**

hlwekišwa le go bolokwa ka mokgwa wa titšithale gore di kgone go hwetšegala polokelong ya SADIaR go ya ka melawana ya

FAIR e le go kgonthiša gore e a hwetšagala, humanega, šomišana le go šomišwa leboelela.

DIPOELO TŠA PROJEKE:

Ka 2023 dipoele tše di latelago di beakanyeditšwe go tšweletšwa le go phatlatšwa go Mafrika Borwa le go lefase ka bophara.

**1.PUKUNTŠU YEOE
GATIŠITŠWEGO**

Dikgatišo tša dipukuntšu tša go se be tše ntši tša go lekana 5000 tša go ba le mantšu a maleme ka moka a mane ao a hlalošitšwego ka mo godimo, go tla dirwa gore di humanwe ke ditlogolo tša #Khomani, mabokgobapuku ao a kgethilwego, dirutegi le bahlohleletši ba polelo. Pukuntšu e tla akaretša ditaodišophelo tša diboledi tša leleme la N|uu tšeo di tšerego karolo ka go projeke, le ditsebi tša polelo tšeo di šomilego go tšweletša didirišwa tša tshedimošo.

**2.EPO YA PUKUNTŠU YA GO
LOKELWA DILLATHEKENG**

Tlhagišo ya pukuntšu ya go lokelwa dillathekeng e tla ba gona go iOS le Android. Epo e tla neela ka phihlelelo ya mantšu malemeng a go fapafapana le go neela tšhomišo ga bonolo ya go nyaka mantšu. Ditšwelopele tša bjale di laetša gore epo yeo e tla tšwelela ka mekgwa ye mebedi: go šoma ge

sellathekeng se se na le inthanete le go šoma ge sellathekeng se na le inthanete, ka tšhomišo yeo e fapanego gannyane. Kgetho ya dikgatišo tša mantšu e tla dirwa gore e be gona epong.

**3. PUKUNTŠU YA GO HWETŠWA
WEPSAETENG (WEB)**

Mohuta wo wa pukuntšu wa wepsaeteng o tla ba le dintlha tše dingwe go feta mohuta wa epo, bjale ka ge o tla ba le ditšhitišo tše nnyane tša sekgoba le go se imelwe ke tšhomišo ya dillathekeng tše ntši. E tla hwetšagala ka mokgwa wa go nyakwa inthaneteng (web browser), ebile e tla ba gona bjalo ka phothale ya pukuntšu wepsaeteng ya SADIaR. E tla ba le mošomo wa go swana le wa epo ya go lokelwa dillathekeng, le dikgatišo tša mantšu tša go theeletšwa le tšona di tla hwetšagala. Bobedi epo ya pukuntšu ya go lokelwa dillathekeng le yeo e bewago wepsaeteng, di na le dinyakwa tše itšego tšeo di swanetšego go godišwa, mohlala, go šoma ka dika tša go laetša medumo yeo e kwagatšwago ka lentlha tšeo di tšwelelago gantsi polelong ya N|uu.

DIKGATO TŠEO DI LATELAGO PROJEKENG:

Gabjale, tshedimošo e tseleng ya go hlwekišwa gomme mantšu ka gare ga pukuntšu a hloka go kgonthišišwa le seboledi sa leleme la N|uu, seo se setšego se sa phela. Mongwalo o swanetše go kopantšhwa go tšwa mošomong wa banyakišiši/ditsebi tša maleme ba nakong yeo e fetilego, go kgonthiša gore go ba le tshwano ka gare ga tshedimošo ka moka. Dikgatišo tša go theeletšwa tša mantšu di tla dirwa fao go hlokegago le tshedimošo e nyaka go lebelelwa le go lokišwa fao go hlokegago. Ge tshedimošo e hlwekišitšwe, ebile e lebeletšwe

gore go na le tshwano le gore e feleletše, e tla ba gona polokelong ya SADIaR. Se se dumelela banyakišiši bao ba nago le kgahlego go hwetša tshedimošo ka bolokologi. Tshedimošo ye e tla fetolelwa go dibopego tša go fapana tšeo di nyakegago gore go hlolwe mekgwa yeo e fapanego (pukuntšu yeo e gatišitšwego, epo ya pukuntšu le pukuntšu ya wepsaeteng [web-portal]).

Projeke ye e lebane le ditlhohele tša go fapana. Mohlala,

science & innovation

Department:
Science and Innovation
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Bašomišani ba projeke:

science & innovation

Department:
Science and Innovation
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Ikgokaganye le rena:

ke seboledi se tee fela seo se boelago leleme la N|uu seo se ka neelanago ka tshedimošo yeo e tshepagetšego yeo e lego gona ditsentšhong tša tshedimošo. Leuba la bjale leo le wetšego naga, le dira gore go sepela go be boima ka ge polokego ya tša maphelo ya batseakarolo e swanetše go naganelwa goba go šetšwa. Ka lehlakoreng la sethekniki, maswao a pitšo ya mantšu/ dika tšeo di šomišwago go laetša maswao ao a kwagatšwago ka lentlha le medumo nakong ya pitšo ya mantšu di neela ditlhohlo tša go kgahliša. Mohlala, tshedimošo ya mekgwa ye ka gare ga pukuntšu ya mehuta ya titšithale e boima bjale ka ge dika tše di sa hwetsagale khibotong ya khomphuthara. Go neela ka ditšhišinyo, (mohlala, ge go na le diphošo tša mopeleto) le gona go boima goba ke tlhohlo. Ditlhohlo tše ka moka gabjale di a boledišwa go šomišwa mehuta ye mentši ya ditharollo ka mokgwa wa bohlae. Ditlhohlo le ditharollo di

laetša gore tšweletšo ya mehuta ya methopo ke ditharollo tšeo di sa rego selo le tša nakwana ka fao di nyaka go lemogwa ke sehlopha sa banyakišiši.

Bašomišani ba projeke: Maleme a Seafrika (African Tongue), Taolo ya leleme la N|uu, Kgoro ya tša Mahlale le Mpshafatšo, Senthara ya Afrika Borwa ya Methopo ya Polelo ya Titšithale, Yunibesithi ya Stellenbosch, Yunibesithi ya Rhodes, le Yunibesithi ya Lebowa la Arizona.

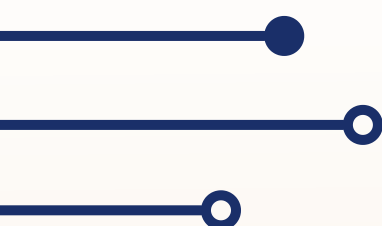
E lefelwa ke: Kgoro ya Dipapadi, Bokgabo le Setšo.

Mabapi le tshedimošo ye nngwe ya go sepelelana le projeke ye, ka kgopelo hle etela sekopanyi se se latelago go hwetša tlhagišo ya mahala:

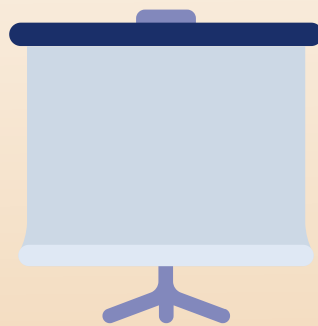
https://figshare.com/articles/presentation/Development_of_a_digital_dictionary_for_N_uu/15104322

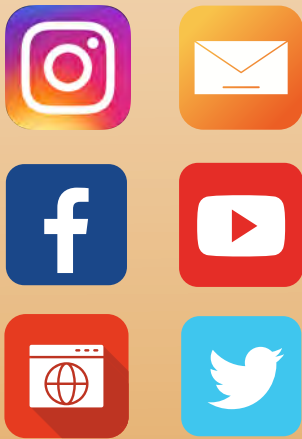
Tlhalošo: Ditsebi tša polelo tša peleng tša go šoma mošomo setšhabeng, mengwageng ya bo 1990 ba ngwadile leleme la N|uu. Go tloga go la nngwe go ya go la go ja Dawid Kruiper (moetapele wa peleng wa setšo wa #Khomani) Andries Olyn (Seboledi sa N|uu) le Nigel Crawhall (setsebi sa polelo le mohloholetši wa ditokelo tša botho).

Mabapi le tshedimošo
ye nngwe ya go
sepelelana le projeke
ye, ka kgopelo hle etela
sekopanyi se se
latelago go hwetša
tlhagišo ya magala

Ikgokaganye le
rena:

Tlhalošo: Dawid
Kruiper o šoma le
setsebi sa polelo sa
Namibia, Levi
Namaseb, go maina a
mafelo a setšo
seleteng sa Kalahari.

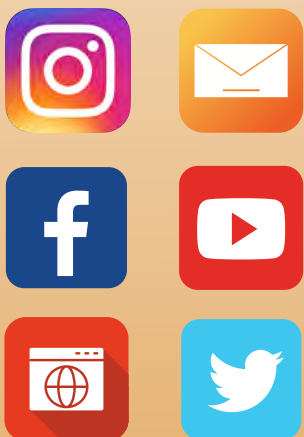
Tlhalošo: Bagolo ba #Khomani ka ntle ga seo se tsebegago lehono
ka leina la Kgalagadi Transfrontier Park. Ba ile ba tšielwa naga go
hlola lefelo la phaka ya bosetšhaba. Ba bile mahlatse go ka thopa
naga ya bona morago le go bušetšwa naga ya bona ka gare le go
dikologa Kgalagadi Transfrontier Park go la Lebowa la Kapa gape
le go ba le go fihlelela phaka.

Tlhalošo: Banenyana ba Swartkop ke diboledi tša leleme la N|uu, ba itšweleditše mengwageng ya bo 1990 morago ga moo ba ba bahloholetši ba polelo, setšo le bohwa.

Ikgokaganye le rena:

Tlhalošo: Setsebi sa polelo Bonny Sands yoo a šomago le seboledi sa polelo ya N|uu e lego Simon Sauls, ka ofising ya Kalahari, 2006.

Seswantšho: Kgonthišo ya data go la Upington le Kerry Jones, Ouma Katrina Esau, Sussie Bock, David van Wyk le Claudia Snyman, Mosegamanye 2021

9 August 1956

#KGWEDI YA BASADI 2021: GO GODIŠA SETŠHABA SA BASADI BAO BA MATLAFADITŠWEGO THEKNOLOTŠING DITHUTONG TŠA DITHUTOBOMOTHO LE GO DITHUTO TŠA MAHLALE LE TŠA LEAGO

- Anelda van der Walt

"Afrika Borwa e keteka Kgwedi ya basadi ya Phato ka go gopola basadi ba go feta 20,000 bao ba ilego ba gwantela Union Buildings ka la 9 Phato 1956, e le ge ba be ba ipelaetša mabapi le go akaretšwa ga basadi ka gare ga Molao wa Dipukwana tša Boitsebišo. Mmušo wa Afrika Borwa o tsebišitše kgwedi ya Phato bjalo ka Kgwedi ya Basadi le gore letšatši la 9 Phato le ketekwe ngwaga ka ngwaga bjalo ka Letšatši la Basadi." (<https://www.gov.za/womens-month>)

Ikgokaganye le rena:

Ngwageng wo, ESCALATOR e ketekile Kgwedi ya Basadi ka go tsebiša EMPOWER track ya boithomelo bja Dinkgwete tša Titišithale (EMPOWER track of the Digital Champions Initiative) letšatšing la 5 Phato. Ge ba thoma, EMPOWER e abile ka molokoloko wa ditiragalo ka fase ga hlogotaba ye "Hwetša sekgoba sa gago ka gare ga lefase leo le golago ka titšithale bjalo ka mosadi ka gare ga Thutobomotho goba Dithuto tša

Mahlale le tša Leago." (Finding your place in an increasingly digital world as a woman in Humanities or Social Sciences). Ditiragalo di buletšwe basadi bao ba ingwadišitšego le mafelo a dithuto a dinyakišišo Afrika Borwa, magatong ka moka a mešomo le go maemo afe kapa afe a titšithale goba maitemogelo a dithekniki.

Dikgatišo tša dipolelo le diselaete (slide) tša diboledi di hwetšagala go tšhanele ya YouTube ya rena.

Ikgokaganye le rena:

Tlhahlamano ya ditiragalo e nepištšwe go laetša basadi bao ba lego ka gare ga Dithutobomotho le Dithuto tša Mahlale le tša Leago gore ke mabaka afe ao a dirago gore ba nyake go ba karolo ya poledišano ya theknolotši, boleng bja titšithale le dinyakišišo tša sebaladipalo/khomphuthara, ka fao ba ka ithutago, le ka fao ba ka hwetšago thekgo gona. Re tloga re nepištšwe go laetša ditšhaba tšeo di ikemišeditšego go goleng ka kakaretšo le theknolotši ya go fapanafapana bjalo ka WanaData, RLadies, The Carpentries le Youthmappers. Diboledi tša rena di be di akaretša ditsebi tša theknolotši go tšwa makaleng a go fapana a dinyakišišo bjalo ka thuto, anthropolotši, dithuto tša tswalano ya boditšhabatšhaba, le thuto ya monagano.

Go ya ka pego ya go tloga ngwageng wa 2018, yeo e phatlaladitšwego ke Economic Co-operation and Development (OECD) ya go bitšwa “GO FEDIŠA KAROGANYO YA BONG YEO E TLIŠWAGO KE TITŠITHALE, KGODIŠO YA MABOKGONI, MPSHAFATŠO” (2018) / “BRIDGING THE DIGITAL GENDER DIVIDE INCLUDE, UPSKILL, INNOVATE” (2018), basadi ba sa le fase ge go lebeletšwe tšhomišo ya theknolotši. Ka gare ga ketapele, bangwadi ba re: “Lehono phetogo ya titšithale e tšweletša mekgwa ye mefsa ya go matlafatša basadi go tša ikonomi le go šetša maemo a tekatekano ya bong. Inthanete, makala a titšithale, dillathekeng, le ditirelo tša matlotlo(leapfrog) tša titšithale di abelana ka menyetla ya go gola ka pela ditšheleteng go batho ka moka le go thuša gore ba fediše karoganyo ya bong ka go abela basadi menyetla ya go ikhweletša letseno la tlaleletšo, le go oketša menyetla ya mešomo le go hwetša tsebo le tshedimošo ya kakaretšo. Re rata go swara monyetla wo gore re kgone go godiša maemo a tekatekano ya bong mmarakeng wa mešomo, re

godiše kgolo ya ikonomi le gore go be le titšithale ya go akaretša lefase ka moka.”

Gore go be le titšithale ya go akaretša lefase ka moka, ke maikemišetšo a mangwe a magolo a lenaneo la ESCALATOR, Digital Champions Initiatives, mošomo wa boikgantšho wa ESCALATOR, lenaneo la ditsela tše tshela tša boeletši bja go thekga banyakišiši ba mafapha a Dithutobomotho le Dithuto tša Mahlale le tša Leago maetong a bona a titšithale le dikhomphuthara. Ditsela tše tshela ka mokatšona di nepištšwe batho ka moka ba go fapana ka gare ga EMPOWER track, kudu go nepištšwe go thekga basadi.

Tsebišo ya melokoloko ya EMPOWER track, e akaretša dikopano tše nne ka diboledi tše pedi kopanong ye nngwe le ye nngwe. Ka nako ya dikopano, re ile ra kopanya baetapele ba setšhaba ba theknolotši go tšwa ditšhabeng tšeo di nyakago go thekga basadi le ditšhabana tše dingwe tše nnyane le banyakišiši go tšwa go Dithuto tša Mahlale le tša Leago goba Dithutobomotho. Dikgatišo tša dipolelo le diselaete (slide) tša diboledi di hwetšagala go tšhanele ya YouTube ya rena.

Melokoloko ye e be e tsenetšwe ke batho ba bantši, batšekarolo ba ile ba tšweletša gabotse maikutlo a bona a bohlokwa le dipotšišo tše bohlokwa ka nako ya kopano le ka morago ga kopano. Mekgahlo yeo e bego e emetšwe e be e akaretša HSRC, UP, UCT, CPUT, SPU, UFH, UKZN, NWU, DUT, UWC, UNIZULU, UFS, TUT, WITS, le ye mengwe ye mentši. Re lebeletše go tšwela pele le go ikopanya le setšhaba sa basadi seo se golago ka gare ga Dithuto tša Mahlale le tša Leago le Dithutobomotho bao ba nago le kgahlego ya dinyakišišo tša motswako, go ruta le theknolotši.

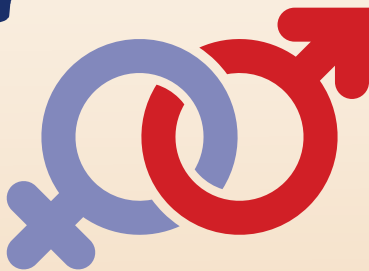

DINYAKIŠIŠO TŠA SADILAR TŠA MAREO A BONG POLELONG YA SEAFRIKANSE

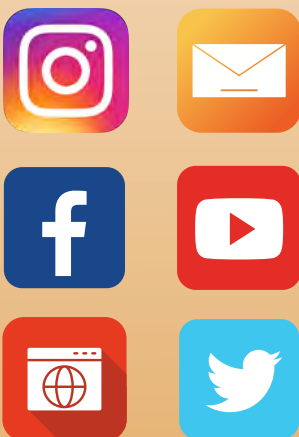
- Benito Trollip

Mafelelong a ngwaga wa 2020, banyakišiši ba babed ba SADiLaR, e lego BenitoTrollip le Deon du Plessis, ba ile ba thoma leeto la go dira dinyakišišo tša mareo a bong polelong ya Seafrikanse. Kgahlego ya bona e hlohleletšwe ke [sengwalwa sa Seafrikanse](#) (Afrikaans Blog), seo Benito a se ngwadilego le Risha Lotter mathomong a ngwaga wa 2020. Ba bolela ka tlhloho ya ge motho a rata go itsweletša goba a rata go bolela ka bong bja gagwe, gomme a hlaelela tlotlontšu ya go dira seo.

Lebelela
bitiyo ya
kalo ya
ditaba MO

Ikgokaganye le
rena:

Nepišo ya mareo a bong ka Seafrikanse, le kgonagalo yeo e lego gona ya go dira dinyakišišo ka titšithale, e tšweleditše monyetla woo banyakišiši ba ilego ba se nyake gore o ba tšwe ka matsogong.

Taelo ya mathomo ya go thoma mošomo wo, e be e le go ngwala kgopolo, gomme ya romelwa khonferentsheng ya boditšhabatšhaba yeo e nepišitšego bong le polelo. Kgopolo yeo ba e ngwadilego, ebile ba e rometšego go khonferentshe ya bo 11 ya International Gender and Language Association's Conference ([e ka hwetšwa mafarafahleng a dikgokagano](#)), e be e le kgato ya mathomo ya go tšwetša ntle hlogotaba ye ye bohlokwa. [Peakanyo ya bitiyo le yona](#) e sa tšo lokelwa tšhaneleng ya SADiLaR ya YouTube. Dipolelišano tša bona di akaretša dintlha tša go kgahliša tša go fapafapana, tša mabapi le histori ya mekgwa ya Seafrikanse yeo e ralokilego karolo mabapi le tlhlokego ya mareo a go amana le go hlaloša bong. Banyakišiši ba laeditše maitapišo ka maloko a polelo le ditšhaba ka go tšweletša mareobjalo ka yela ya [Senthara ya Tshisimane ya Thuto ya Bahlohloletši](#) (Tshisimane Centre for Activist Education) le Khomišhene ya Tekatekano ya

Bong ka tšhomišano le lekgotla la PanSALB la polelo ya Seafrikanse ya boditšhaba. Mafelo a mmalwa mabapi le go tšwetša pele dinyakišišo a boletšwe ka gare ga tlhagišo ya bona ya ditaba.

Mola khonferentshe e swarwago ka kgwedi ya Mosegamanye ka 2021, tšhomišano e tšwetše pele kudu dihlogotabeng tšeo di hlophilwego gore di nyakišišwe. Ga bjale mošomo/projeke e katološitšwe ka ditsela tše mmala tšeo di akaretšago dipolelišano, godimo ga mehuta ya go fapana ya leago, maleme le dintlha tša dipolitiki tšeo di huetšago tšweletšo ya Seafrikanse, koketšo ya mantšu ao a bego a šomišitšwe tšweletšong ya ditaba khonferentsheng yeo go boletšwego ka yona ka godimo le polelišano ya kgonagalo ya kahlolo goba mareo a go laetša nyenyefatšo goba kamano yeo mareo a go tswalana le LGBTQIA+ le batho a šomišwa. Mošomo/Projeke e tla nyakišiša gore na mareo ao a kaonafatšwago ke ditšhaba goba go šomišwa fela go rogana goba go nyenyefatša batho.

Lebelela bitiyo ya kalo ya ditaba **MO**

DITIRAGALO TŠEO DI SA TLAGO

Khonferentshe ya Lekgotla la Dithutobomotho tša Titšithale la Borwa bja Afrika (Digital Humanities Association of Southern Africa (DHASA) Conference)

29 Dibatsela - 3 Manthole 2021

Khonferentshe ya DHASA ke polatefomo ya banyakišiši ba mafapha a dithuto tša go fapafapana bao ba šomago dikarolong tša Dithutobomotho tša Titšithale (Go akaretšwa, eupša go sa lebelelwe fela tša maleme, dingwalwa, bokgabo bja diswantšho, ditiragalo le dithuto tša taetere [theatre], dithuto tša media, mmimo, histori, soseolotši, thutamenagono (saekholotši), polelo ya ditheknolotši, dithuto tša bokgobapuku, filosofi, mekgwa ya

go dira dinyakišišo, sofotewere le dikhomphuthara). E ikemišeditše go hlola mabaka a tšwelelo ya ditsebi tša dithuto tša go fapana tša Dithutobomotho tša Titšithale tša setšhaba sa boitlwaetšo (Digital Humanities community of practice)

Boingwadišo bja inthanete bo bulwa go fihla ka 28 Dibatsela 2021:
<https://dh2021.digitalhumanities.org.za/registration/>

KOPANO YA METHOPO YA MALEME A SEAFRIKA A SETLOGO

29 Dibatsela-3 Manthole Ka nako ya khonferense ya DHASA)

SADiLaR e beakanya letšema la bobedi la RAIL ka lefapheng la methopo ya maleme a Seafrika a Setlogo Kopano e nepišitše go kopanya banyakišiši bao ba nago le kgahlego ya go laetša dinyakišišo tša bona ba bile ba godiša lefapha la maleme a Maafrika a setšo. Se se neela kakaretšo ya seemo sa bjale sa botaki le kgatelelo ya go ba gona ga methopo ya dipolelo tša setlogo tša Seafrika go akaretša tshedimošo le ditlabakelo. Go tlaleletša, e tla dumelela ka kabelano ya tshedimošo magareng ga banyakišiši bao ba nago le kgahlego go Maleme a Setlogo a

Maafrika gape le go thoma dipoledišano tša go kaonafatša boleng le go ba gona ga methopo.

Kopano ya RAIL e tla swarwa sammaletee le Khonferentshe ya DHASA ka fao boingwadišo bo tla dirwa wepsaeteng ya DHASA:
<https://dh2021.digitalhumanities.org.za/registration/>

Maloko a tla swanelwa ke go ingwadišetša go tsenela khonferentshe, gomme ba kgetha go tsenela kopano ya RAIL nakong ya boingwadišo.

Kgwatha mo go thekga lengwalo la rena la ditaba

Ikgokaganye le rena:

